

2014-2020 M. VEIKSMŲ PROGRAMOS PAŽANGOS VERTINIMAS

2019.03.28, Stebėsenos komitetas.
UAB „ESTEP Vilnius“ ir UAB „Visionary analytics“

VP PAŽANGOS VERTINIMO TIKSLAI, OBJEKTAS IR LAIKOTARPIS

VERTINIMO TIKSLAI

TĖSTINIS TINKAMUMAS

Ko­kiu mastu įpusėjus programos įgyvendinimą, VP prioritetai ir u­ždaviniai **atitinka** Lietuvos vystymosi **poreikius**?

REZULTATYVUMAS

Ko­kiu mastu pasiektos tarpinės **veiklos rezervo** rodiklių reikšmės?

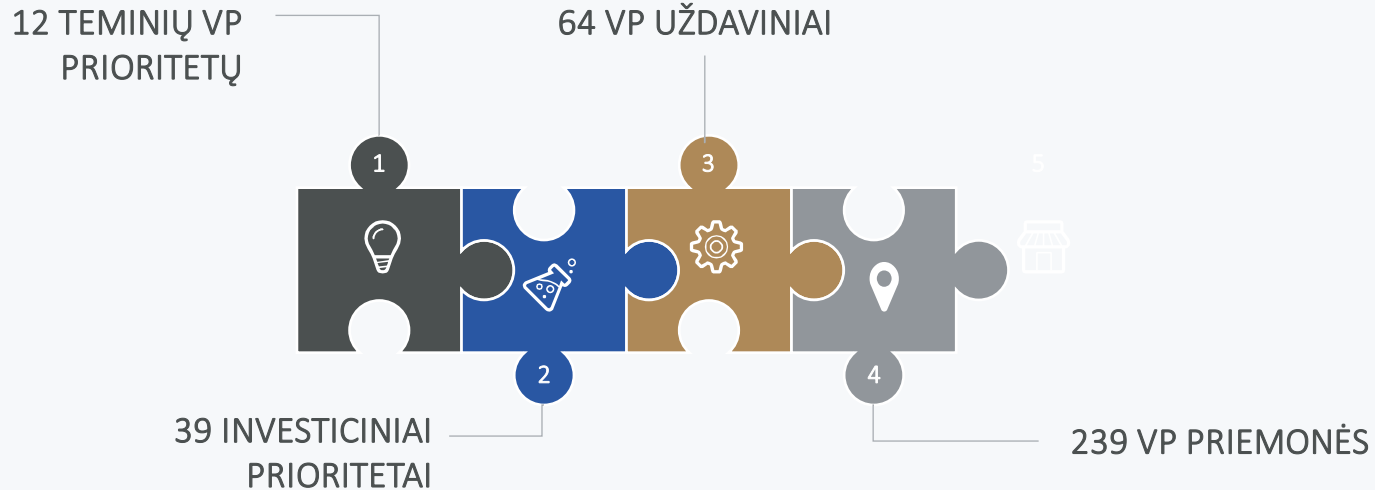
PRIDĖTINĖ VERTĖ

Kaip VP pagalba įgyvendinami **ES2020** pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos tikslai?

VERTINIMO OBJEKTAS IR LAIKOTARPIS

- ▶ Objektas plačios apimties:

- ▶ Pagrindinis vertinimo analizės lygmuo – VP uždavinys.
- ▶ Vertinimas atliktas už laikotarpį nuo VP įgyvendinimo pradžios (2014 m. rugsėjo) iki 2018 m. gruodžio 31 d.

VERTINIMO IŠVADOS:
TĚSTINIS INTERVENCIJŲ TINKAMUMAS

TĘSTINIS TINKAMUMAS (1)

Nuo 2014-2020 m. investicijų planavimo pradžios (2012 m.) įvyko svarbių Lietuvos ekonominės ir socialinės situacijos pokyčių, skatinančių peržiūrėti atskirų VP uždavinių intervencinę logiką, patikslinant turinį ar skiriamus išteklius.

01

KARDINALIAI PASIKEITĖ UŽIMTUMO RODIKLIAI

Rodiklis	2012	2018	NRD tikslas 2020 m.
Nedarbo lygis	13,3	6,2	-
Užimtumo lygis 20–64 m. grupėje, %	68,5	77,8	72,8

Todėl 7 prioriteto intervencijos, nukreiptos į ADRP, praranda aktualumą. Reikalingi sprendimai darbo jėgos stygiaus mažinimui, užimtųjų kompetencijų atitikties besikeičiančios darbo rinkos poreikiams gerinimui, regioninių užimtumo skirtumų mažinimui.

02

ITIN PAGERĖJO VERSLUMO RODIKLIAI

Rodiklis	2012	2016	VP tikslas 2023 m.
Verslumo lygis (įmonių sk./1000 gyv.)	50,5	69	48

Todėl tęsiant 3 prioriteto įgyvendinimą, aktualu nukreipti verslumo skatinimui suplanuotas intervencijas į didžiausią potencialą turinčius startuolius, t. y. įmones, turinčias didžiausią augimo potencialą tarptautinėse rinkose, ir verslumo skatinimą regionuose.

TĘSTINIS TINKAMUMAS (2a)

Kai kuriose srityse, lyginant su ES vidurkiu, rodikliai išlieka itin žemi, o per penkerius VP įgyvendinimo metus situacija liko tokia pat (prasta). Problemų sprendimui reikalingos papildomos (neinvesticinės) priemonės, be kurių – ES investicijos mažai efektyvios ir netvarios

01

NEPAISANT EKONOMIKOS AUGIMO IŠLIEKA DIDELĖ PAJAMŲ LYGIO NELYGYBĖ IR AUKŠTAS SKURDO LYGIS

Rodiklis	2012	2017	NRD tikslas 2020 m.
Skurdo ir socialinės atskirties rizikos lygis, %	32,5	29,6	-
Sumažėjęs gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, skaičius (tūkst.)	1 080	843	814

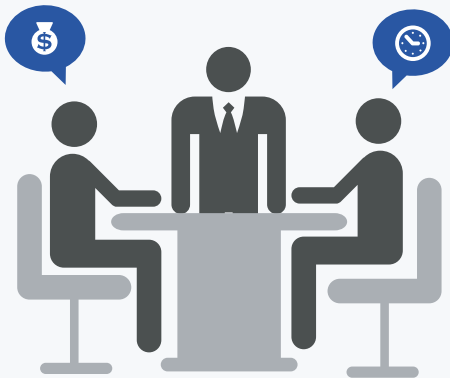

VP 8 prioriteto pagrindinis tikslas išlieka itin aktualus, tačiau būtinas geresnis ES investicijų ir kitų intervencijų koordinavimas bei sisteminiai pokyčiai (mokesčių bei išmokų sistemos peržiūra, siekiant didinti paskatas dirbti, kokybiškų darbo vietų kūrimas regionų centruose ir kt.).

Skurdo lygis ir pajamų nelygybė išlieka rimta kliūtimi Lietuvai įgyvendinant ES pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo ES2020 tikslus.

TĘSTINIS TINKAMUMAS (2b)

Kai kuriose srityse, lyginant su ES vidurkiu, rodikliai išlieka itin žemi, o per penkerius VP įgyvendinimo metus situacija liko tokia pat (prasta). Problemų sprendimui reikalingos papildomos (neinvesticinės) priemonės, be kurių – ES investicijos mažai efektyvios ir netvarios

02

DIDELIS ATOTRŪKIS TARP UŽIMTŲJŲ TURIMŲ KOMPETENCIJŲ IR DARBO RINKOS POREIKIŲ, ITIN ŽEMI MOKYMOSI VISĄ GYVENIMĄ RODIKLIAI

Rodiklis	2012	2017
Mokymosi visą gyvenimą lygis (25–64 m. asmenų, dalyvaujančių švietimo ir mokymo sistemoje, dalis)	5,9%	5,9%

Mažinant darbo rinkos apribojimus, būtina daugiau investuoti į lanksčias kvalifikacijos kėlimo ir keitimo galimybes, geriau numatyti naujų įgūdžių poreikius. MVG srityje dominuoja vienkartinės investicijos, kurios nekuria mokymosi kultūros, būtina peržiūrėti MVG sistemą ir 9 prioriteto intervencijas, įgalinant mokyti žemos/vidutinės kvalifikacijos asmenis.

Tarpinio vertinimo metu – atlikta atskira MVG atvejo studija.

TĘSTINIS TINKAMUMAS (2c)

Kai kuriose srityse, lyginant su ES vidurkiu, rodikliai išlieka itin žemi, o per penkerius VP įgyvendinimo metus situacija liko tokia pat (prasta). Problemų sprendimui reikalingos papildomos (neinvesticinės) priemonės, be kurių – ES investicijos mažai efektyvios ir netvarios

03 INVESTICIJOS Į MTEP ŽEMOS, REZULTATAI - NETVARŪS

Rodiklis	2013	2017	NRD tikslas iki 2020 m.
Investicijos į MTEP, proc. nuo BVP	0,9	0,89	1,9

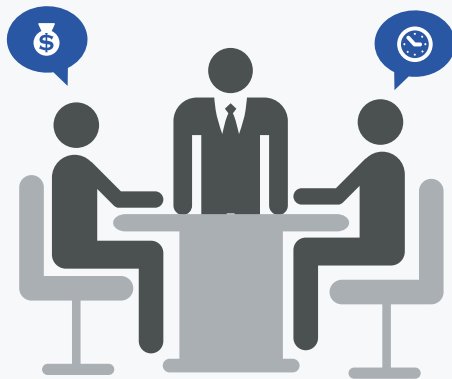
Rodiklis išlieka daugiau nei dvigubai mažesnis už ES vidurkį (2,1%). Investicijų į MTEP lygis tiesiogiai palaikomas ES fondų lėšų (2017 m. jos sudarė du trečdalius visų investicijų) ir kaip rodo 2007-2013 m. investicijų patirtis – nėra tvarus.

ES investicijų poveikį būtina stiprinti įgyvendinant reguliacinio pobūdžio ir sisteminius pokyčius (stiprinti paskatas, susijusias su mokslo ir studijų institucijų bei tyrėjų motyvacija komercinti žinias, būtina užtikrinti profesionalią žinių vadybos ir mokslo eksporto sistemą, reikšmingai sustiprinti Lietuvos MTEPI sistemos žmogiškąjį kapitalą ir kt.).

TĘSTINIS TINKAMUMAS (3a)

Kai kurioms sritims skiriamos nepakankamos ES fondų lėšos, atsižvelgiant į VP arba ES2020 nustatytus tikslus

01

NEPAKANKAMA PAŽANGA SIEKIANT ENERGIJOS SUVARTOJIMO EFEKTYVUMO TIKSLŲ

Rodiklis	2014	2017	NRD tikslas iki 2020 m.
Energijos sutaupymai, TWh	0	3,9	11,67

Iki 2018 m. sutaupyta 3,9 TWh (33% iki 2020 m. privalomos sutaupyti energijos kiekio). Daugiausiai dėka daugiabučių modernizavimo priemonių. Būtinai veiksmingesnis įpareigojimų sistemos energijos skirstytojams / tiekėjams įgyvendinimas ir ES lėšų panaudojimas, vykdamas viešųjų pastatų atnaujinimą. 2018 m. dėl valstybei priklausančių pastatų atnaujinimo schemos imtasi korekcinio veiksmų (nustatyti papildomi teisiniai įpareigojimai, FP papildyta grąžinamąja subsidija). To paties reikėtų ir dėl savivaldybių pastatų – iki 2019 m. pradžios paskola buvo skirta tik 1-o savivaldybei priklausančio pastato renovacijai.

TĘSTINIS TINKAMUMAS (3b)

Kai kurioms sritims skiriamos nepakankamos ES fondų lėšos, atsižvelgiant į VP arba ES2020 nustatytus tikslus

02

IŠTEKLIŲ NAŠUMAS, YPAČ PRAMONĖS SEKTORIJE, IŠLIEKA VIENAS ŽEMIAUSIŲ ES

Rodiklis	2013	2017	ES vidurkis (2017 m.)
Energijos vartojimo intensyvumas, kgne / €	0,6	0,8	2,0

VP įgyvendinimo pažanga rodo, kad netikslinant intervencijų suplanuotomis priemonėmis ir lėšomis nepavyks pasiekti VP nustatytų rodiklių mažinant energijos suvartojimą ir plečiant AIE pajėgumus pramonės įmonėse. Atsižvelgiant į aukštą paklausą finansavimui pagal priemonę Nr. 836 „Atsinaujinantys energijos ištekliai pramonei LT+“, tikslinga šiai priemonei persikirstyti ERPF lėšas iš nepaklausių priemonių (pvz., Nr. 811 „Dalinis palūkanų kompensavimas“) ir skelbiant naują kvietimą sumažinti investicinės pagalbos intensyvumą (iki 60 proc. MVĮ, 50 proc. vidutinėms įmonėms ir 40 proc. – didelėms įmonėms).

TĘSTINIS TINKAMUMAS (3c)

Kai kurioms sritims skiriamos nepakankamos ES fondų lėšos, atsižvelgiant į VP arba ES2020 nustatytus tikslus

03

BENDRI TIKSLAI AIE DIDINIMO SRITYJE PASIEKTI, TAČIAU ATSKIRUOSE SEKTORIUOSE - NE

Rodiklis	2013	2017	NRD tikslas iki 2020 m.
AIE dalis bendrame galutiniame energijos suvartojime, %	22,7	25,8	23
Šilumos sektoriuje, %	36,9	46,5	60
Elektros energijos sektoriuje, %	13,1	18,3	21
Transporto sektoriuje, %	4,8	3,7	10

VP 4 prioriteto lėšomis daugiausiai bus prisidėta prie tolesnės AIE plėtros šilumos ūkio sektoriuje, taip pat iš dalies bus paskatinta AIE plėtra elektros energijos gamybos ir transporto sektoriuose, bet pastarosios intervencijos bus nepakankamos. AIE sunaudojimo transporto srityje skatinimą ribotai galima paveikti investicinėmis infrastruktūrinėmis priemonėmis, didžiausias poveikis galimas per reguliacines (pavyzdžiui, biodegalų privalomo sunaudojimo normos didinimo) ir fiskalines (pavyzdžiui, taršių transporto priemonių apmokestinimo) priemones.

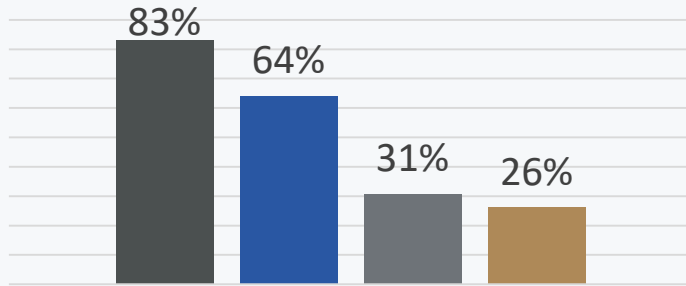
APIBENDRINANT: KOKIA PAŽANGA PASIEKTA ĮGYVENDINANT ES2020 TIKSLUS?

RODIKLIS	TIKSLAS IKI 2020 M.	SITUACIJA PROGRAMAVIMO METU (2012 m.)	PASIEKIMAS	2014-2020 M. VP INDĒLIS
Užimtumo lygis 20–64 metų grupėje, %	72,8	68,5	77,8 (2018 m.)	Teigiamas (VP 7-9 prioriteto priemonės), tačiau VP įgyvendinimas nepagrindinis veiksnys, lėmęs pokytį
Investicijos į MTEP, % nuo BVP	1,9	0,89	0,89 (2017 m.)	Teigiamas (VP 1 prioritetas). Stipri priklausomybė nuo ES lėšų
Išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, mln. t CO2 ekv.	Per metus neviršyti 15,46	15,86	13,78 (2016 m.)	Teigiamas (VP 4 ir 5 prioritetų priemonės, skatinančios AIE plėtrą ir energijos efektyvumą)
AIE dalis bendrame energijos balanse, %	23	21,4	25,6 (2017 m.)	Teigiamas (VP 4 prioriteto priemonės), stipri priklausomybė nuo ES investicijų, ypač šilumos sektoriuje
Sumažinti energijos suvartojimą, %	Sumažinti 17%, lyginant 2009m.	-	2,3% (2017 m.)	Teigiamas (VP 4 prioriteto priemonės), stipri priklausomybė nuo ES investicijų, ypač pastatų atnaujinimo srityje
Mokyklos nebaigusiu mokinių dalis,%	Ne daugiau kaip 9	6,5	5,4 (2017 m.)	Teisioginio poveikio VP įgyvendinimas neturi
30–34 metų asmenų dalis, turinti aukštąjį išsilavinimą, %	48,7	48,7	58 (2017 m.)	Teisioginio poveikio VP įgyvendinimas neturi
Sumažėjęs gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, skaičius, tūkst.	814	1 080	843 (2017 m.)	Teigiamas (VP 8 prioriteto intervencijos), tačiau investicinių priemonių poveikis - ribotas

VERTINIMO IŠVADOS:
VP ĮGYVENDINIMO REZULTATYVUMAS IR
VEIKLOS PLANE NUSTATYTŲ RODIKLIŲ
PASIEKIMAS

FINANSINIS REZULTATYVUMAS

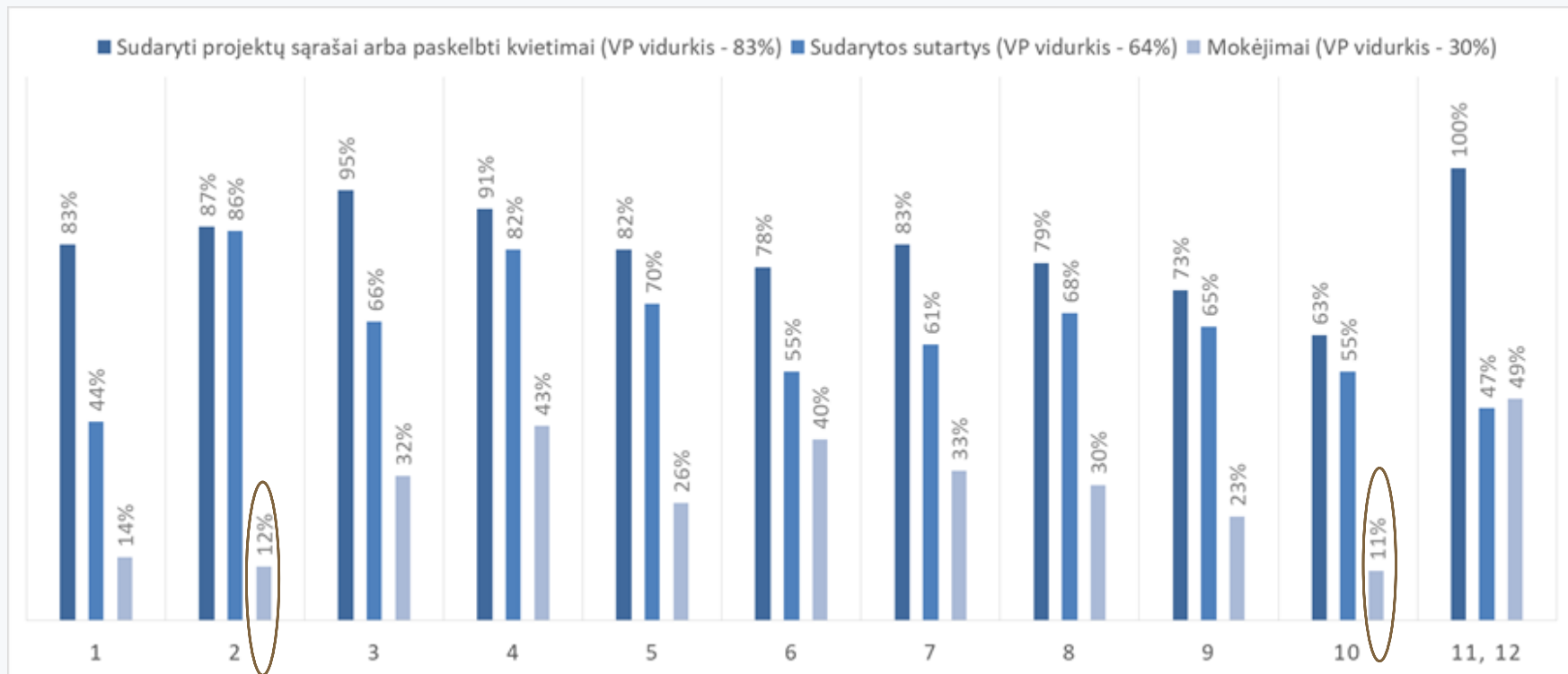

VP įgyvendinimo pažanga iki 2018 m.
gruodžio 31 d.

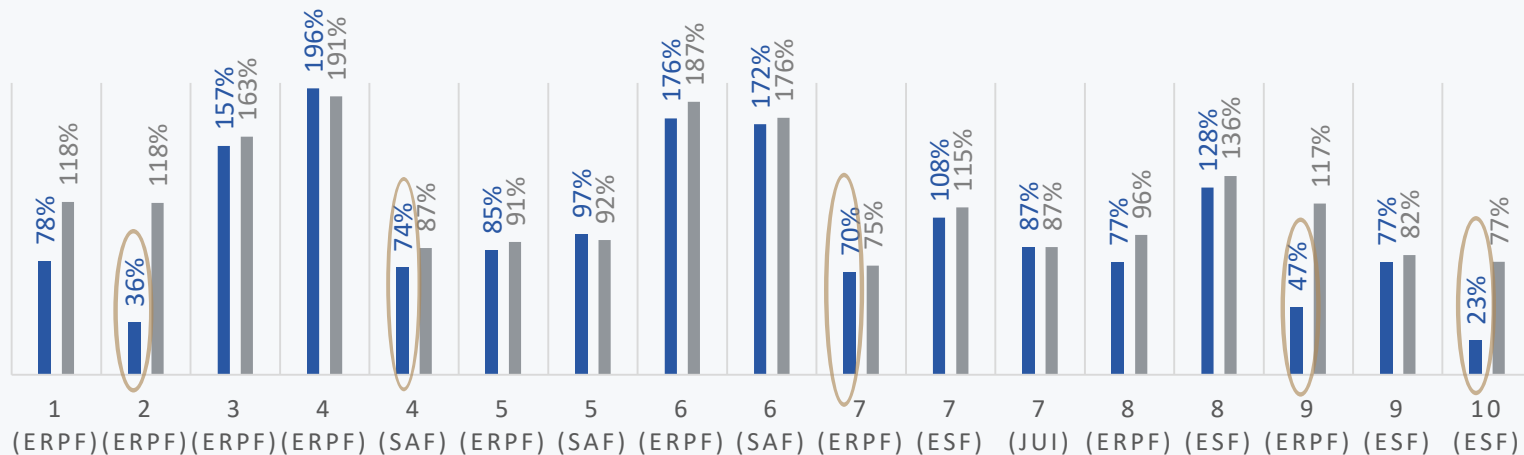
- Sudaryti projektų sąrašai arba paskelbti kvietimai
- Sudarytos sutartys
- Atlikti mokėjimai
- EK deklaruotos lėšos

- ▶ Intervencijų planavimas dar nėra pasibaigęs
- ▶ Lyginant su 2007–2013 m. ES fondų programiniu laikotarpiu, dabartinės VP įgyvendinimo sparta yra lėtesnė (per tą patį laikotarpį įgyvendinant 2007–2013 m. VP atliktų mokėjimų suma (skaičiuojant tik subsidines priemones) sudarė 42 proc. visos ES fondų sumos)
- ▶ Lėtesnį investavimą lėmė tiek teigiamos priežastys (platesnis investavimo efektyvumo instrumentų taikymas: išankstinės sąlygos, intervencijų peržiūros, siekiant atliepti ET rekomendacijas ir sutelkti lėšas struktūrinėms reformoms), tiek neigiamos (neteisingos planavimo prielaidos, nepakankami institucijų administraciniai gebėjimai, ilgai užtrunkantis priemonių planavimo dokumentų (PIP, PFSA) rengimo, keitimo ir tarpinstitucinio derinimo procesas)

FINANSINIS REZULTATYVUMAS

DĖL VEIKLOS PERŽIŪROS PLANO 2018 METAIS FINANSINIŲ RODIKLIŲ SIEKIMAS TAPO PAGRINDINE VP ĮGYVENDINIMO UŽDUOTIMI

- Hipotetinis scenarijus: finansinių rodiklių įgyvendinimas, jei būtų palikta programavimo metu nustatyta reikšmė (2014.09.08 VP redakcija). Minimali finansinės pažangos riba nebūtų pasiekta, įgyvendinant P2, P4 (SaF), P7, P9 (ERPF), P10 intervencijas
- Faktinė situacija: finansinių rodiklių įgyvendinimas pagal galiojančią VP (2018.09.24 redakciją)

Visi į veiklos planą įtraukti fiziniai rodikliai (virš 40) buvo pasiekti ir viršyti.

VERTINIMO IŠVADOS DĖL
2014-2020 M. VP ĮGYVENDINIMO PAMOKŲ

PAGRINDINĖS ES FONDŲ PLANAVIMO IR ĮGYVENDINIMO PAMOKOS

- ▶ ES fondų investicijų planavimo metu siekiama spręsti praeities, o ne ateities problemas, trūksta prognozavimo gebėjimų (aiškiausias pavyzdys – investicijų užimtumo srityje neatitikimas besikeičiančiai darbo rinkos situacijai visuose trijuose programavimo laikotarpiuose). „Plano B“ rengimas užtrunka.
- ▶ Įgyvendinant 2014-2020 m. VP matosi atsakingų institucijų pastangos stiprinti tikslingą ES lėšų investavimą (dėmesys skiriamas efektyvaus investavimo prielaidų sudarymui, įskaitant sisteminių pokyčių atskiruose sektoriuose inicijavimą bei suderinimui su ET teikiamomis strateginėmis rekomendacijomis). Kai kuriems prioritetams (P2, P10) tai „kainavo“ dalies ES lėšų praradimą.
- ▶ 2014–2020 m. laikotarpyje pasiūlytas ES fondų investavimo efektyvumo stiprinimo instrumentas – veiklos peržiūros planas ir lėšų rezervas – nepasiteisino. Viena vertus, nustatytos veiklos plano rodiklių reikšmės kai kuriose prioritetuose buvo tikslintos net 4 kartus (didelės papildomos administracinės sąnaudos), kita vertus, 2017–2018 m. buvo atliekami lėšų perskirstymai iš tų sričių, kuriose buvo vykdomos reformos, problemų sprendimas reikalauja daugiau laiko ir pan.
- ▶ ES fondų investicijomis Lietuvoje daugiausia skatinama pasiūlos pusė (pvz., plėtojama IRT infrastruktūra, diegiamos el. paslaugos), tačiau trūksta investicinių ir kitų viešosios politikos priemonių paklausos pusei gerinti (pvz. 2016 m. EBPO atliktas Suaugusiųjų kompetencijų tyrimas rodo, kad du trečdaliai šalies suaugusiųjų neturi būtinų skaitmeninių gebėjimų; ES fondų investicijos į skaitmeninių įgūdžių įgijimą ir stiprinimą įgyvendinamos per skirtingus prioritetus, trūksta tarpinstitucinio koordinavimo). Paklausos sukurtiems rezultatams trūkumas mažina ES investicijų grąžą.

REKOMENDACIJOS

- ▶ Vertinimo ataskaitoje pateikta daugiau nei 50 strateginių siūlymų ir rekomendacijų, kurių įgyvendinimas prisidėtų prie efektyvesnio ES fondų lėšų investavimo šiame programiniame laikotarpyje.
- ▶ Su vertinimo ataskaita ir pateiktomis rekomendacijomis galima susipažinti ES investicijų internetinėje svetainėje www.esinvesticijos.lt